

Zenon Ślusarczyk*

Unijne programy edukacyjne rozwoju innowacyjności w gospodarce i na rynku pracy

Wstęp

Edukacja jest obecnie jednym z kluczowych czynników wpływających na wzrost gospodarczy, na innowacyjność w zarządzaniu i funkcjonowaniu podmiotów gospodarczych. W skrócie określa się to w literaturze jako rozwój społeczeństwa wiedzy. Wiedza ta ma, odpowiednio do wymogów współczesności, stymulować konkurencyjność gospodarek państw członkowskich i całej UE, wspomagać rozwój rynku pracy poprzez wzrost poziomu innowacyjności w edukacji szkolnej i pozaszkolnej.

Unia Europejska, uznając suwerenność państw członkowskich w zakresie systemów i programów edukacji szkolnej, opracowała szereg programów wspólnych mających na celu systematyczne podnoszenie wiedzy ludzi w zarządzaniu gospodarką i swoimi kwalifikacjami. Do programów tych zaliczyć należy czołowy program pod nazwą „Uczenia się przez całe życie” oraz jego konkretyzację w postaci programów: Comenius, Erasmus, Leonardo da Vinci i Grundtvig.

Podstawowe cele i zadania edukacji w Unii Europejskiej

Powtórzmy to, co już zaznaczyliśmy we wstępie, że wykształcenie, wiedza, umiejętności, zaradność i przedsiębiorczość ludzi są dzisiaj czynnikami stymulującymi rozwój i wzrost gospodarczy (Pierścionek, 1996: 11). Rośnie zatem rola edukacji, rozumianej nie tylko jako pewien zasób zdobytej wiedzy akademickiej, ale także jako umiejętność pozyskiwania i wykorzystania informacji z różnych źródeł w celu osiągnięcia pożądanego efektu. Stąd pogląd, iż jest to proces współcześnie zasadniczy, choć wieloaspektowy (Armstrong, 2000: 497). Budowanie gospodarki innowacyjnej (konkurencyjnej) za-

* Dr hab. Zenon Ślusarczyk, profesor w Katedrze Europeistyki i Stosunków Międzynarodowych Akademii Humanistyczno-Ekonomicznej w Łodzi.

leży w dużym stopniu od poziomu wiedzy o jej działaniu, sterowaniu nią (Redło, 2003: 21). A także od odpowiedniego powiązania ze strukturami biznesu.

Podstawowe cele i zasady tej strategii zostały zawarte w Strategii Lizbońskiej z marca 2000 r. (tamże, s. 24). Zwracano w niej uwagę m.in. na konieczność zwiększenia inwestycji „w kapitał ludzki”, powiązań między szkołami a przedsiębiorstwami oraz harmonizację działań w tym zakresie między krajami UE. W tym głównie na rozwój interakcji między uczelniami wyższymi krajów UE, na ułatwienia w uznawaniu ważności okresu (kierunku) studiów i dyplomów, co sprzyja mobilności studentów i osiągnięcia porównywalnej wiedzy.

Celem tych programów jest także wspólne wdrażanie kształcenia na odległość, a więc ułatwień w zdobywaniu wiedzy i umiejętności praktycznych obywateli. Cel ten jest realizowany głównie przez programy Socrates i Leonardo da Vinci (patrz: <http://eacea.ec.europa.eu>, dostęp dnia 30.03.2013 r.).

Istotnym, wcześniejszym krokiem UE w tych sprawach była tzw. Deklaracja Bolońska z czerwca 1999 r., w której ministrowie edukacji państw członkowskich UE przyjęli zobowiązanie wprowadzenia Europy bez granic i barier w dziedzinie edukacji, czyli otwartej przestrzeni edukacyjnej w państwach UE (Mazińska, 2004: 126–127).

Na podstawie tego skróconego (ze względów objętościowych) przeglądu zasadniczych aktów prawnych i stanowisk UE w opisywanym problemie, stwierdzamy tylko, że generalnie zbliżenie współpracy systemów edukacyjnych państw członkowskich UE oznacza głównie przyjmowanie wspólnych priorytetów edukacyjnych, zwracanie uwagi na równość szans kształcenia i jego poprawę. Unia zachęca w tych (i innych jeszcze) zakresach do odpowiedniego wykorzystania środków (dotacji) w tych dziedzinach. Mają one charakter środków wspomagających działalność państw członkowskich w rozwoju edukacji (Maziarski, Zawisłański, 2003: 11–15). Bardziej szczegółowo na ten temat napisali m.in.: P. Grzybowski (2007) i J. Kość (2009).

Program uczenia się przez całe życie (Lifelong Learning Program)

Wyjściowym założeniem tego programu jest, że współcześnie kształcenie nie może ograniczać się do pierwszych etapów życia, a powinno trwać przez całe życie (patrz: *Polityka edukacyjna i programy edukacyjne w Unii Europejskiej*, 2003: 4–15). A głównym celem tego programu jest rozwój społeczeństwa opartego na wiedzy, zgodnie z celami Strategii Lizbońskiej.

Wspierając i uzupełniając działania państw członkowskich, program ten sprzyja wymianie, współpracy i mobilności pomiędzy systemami kształcenia i szkoleń w obrębie UE. Priorytetem programu jest zwiększenie zatrudnienia, zwłaszcza młodzieży. Celami szczegółowymi są m.in.: propagowanie najlepszych wyników w zdobywaniu wiedzy, rozwój kreatywności, przygotowanie do podjęcia i prowadzenia własnego biznesu, wspieranie nauczania języków obcych. Beneficjentami są uczniowie, studenci, praktykanci, uczestnicy szkoleń itp., a także przedsiębiorstwa i organizacje

pozarządowe. Programem kieruje i zarządza dotacjami Komisja Europejska w porozumieniu z odpowiednimi agencjami państw członkowskich. Budżet programu na lata 2008–2012 wynosił 6,97 mld euro. Program podzielony jest na sześć programów szczegółowych, z których cztery są sektorowe. Są to: Comenius, Erasmus, Leonardo da Vinci, Grundtvig oraz program międzysektorowy Jean Monet (<http://europa.eu>, dostęp dnia 30.03.2013 r.).

Program Comenius – edukacja szkolna

Program ten dotyczy głównie rozwiązywania potrzeb dydaktycznych osób na poziomie podstawowym aż do ukończenia szkoły średniej, a także instytucji i organizacji zapewniających kształcenie na tych poziomach. Głównym celem programu jest pomaganie młodzieży w nabyciu podstawowych umiejętności i kompetencji życiowych niezbędnych dla rozwoju osobistego, przyszłego zatrudnienia i aktywnego obywatelstwa w UE. Na etapie edukacji przedszkolnej promuje się rozszerzanie prowadzonej edukacji i zwiększanie liczby dzieci nią objętych, a także wprowadzanie nowych usług, jak np. uczęszczanie dzieci do przedszkola w niepełnym wymiarze czasu czy uczestnictwo rodziców w procesie edukacyjnym przedszkolaków, a ponadto obniżenie kosztów ponoszonych w tym zakresie przez rodziny. Z kolei na etapie edukacji podstawowej i średniej, program ma na celu: przeciwdziałanie niepowodzeniom uczniów w nauce i zapobieganie przedwczesnemu odchodzeniu ze szkoły, podniesienie poziomu kształcenia (m.in. poprzez zapewnianie możliwości wyboru przez uczniów zindywidualizowanych ścieżek edukacji), wprowadzanie nowych technologii i metod nauczania oraz kształcenia interdyscyplinarnego. Kładzie się duży nacisk na rozwijanie wśród uczniów umiejętności obejmujących nie tylko tzw. wiedzę podstawową, ale także na indywidualny rozwój intelektualny, umiejętności samodzielnej nauki itp. (patrz: <http://comenius.org.pl>, dostęp dnia 30.03.2013 r.).

W ramach programu wspiera się wymianę uczniów i kadry nauczycielskiej, szkolenia dla nauczycieli, partnerstwo między szkołami w celu rozwijania wspólnych projektów oświatowych lub w celu wspierania współpracy regionalnej, wymiany doświadczeń, popularyzacji dobrych praktyk oraz innowacji.

Erasmus – szkolnictwo wyższe

Program Erasmus utworzono w 1987 r. Jego główną ideą i celem było i jest rozwijanie międzynarodowej współpracy między uczelniami. Aktualnie głównym celem programu jest wspieranie realizacji utworzenia europejskiego obszaru szkolnictwa wyższego oraz wzmocnienie jego wkładu w realizację procesu innowacji w gospodarce (biznesie) i zarządzaniu. Założeniem jest podnoszenie jakości kształcenia poprzez współpracę i wymianę doświadczeń w tym zakresie oraz osiągnięcie

przejrzystości i zgodności nabytych kwalifikacji przez absolwentów. Popierane są innowacyjne praktyki i związana z nimi mobilność studentów i wykładowców (patrz: www.erasmus.org.pl, dostęp dnia 30.03.2013 r.).

O stypendium z programu może ubiegać się każdy student, a otrzymanie stypendium jest możliwe tylko jeden raz w okresie studiów. Warunki rekrutacji studentów ubiegających się o stypendium określają dziekani poszczególnych wydziałów uczelni, wyznaczając tzw. semestry krytyczne. Uczelnie podpisują między sobą umowy bilateralne o wzajemnej wymianie studentów i wykładowców. Stypendium przydzielane jest na okres od 3 do 10 miesięcy (2 semestry). Wysokość kwoty stypendium z Erasmusa zależy od: wysokości środków przeznaczanych uczelni przez agencje krajowe, liczby ubiegających się i zakwalifikowanych studentów, rzeczywistego czasu studiów oraz grupy krajów, do których dana uczelnia należy. W Polsce minimalna wysokość tego stypendium wynosi 200 euro miesięcznie. Studenci wyjeżdżający w ramach programu mają takie same prawa, jak studenci uczelni przyjmujących. A punkty uzyskane przez studentów liczą się odpowiednio w ich uczelniach macierzystych (patrz: Rabczuk, 2007: 86–90).

Leonardo da Vinci – kształcenie i szkolenia zawodowe

Program ten skierowany jest głównie do instytucji zajmujących się rozwojem kształcenia zawodowego, a więc do szkół zawodowych, uczelni i przedsiębiorstw. Jego priorytetem jest modernizacja kształcenia zawodowego tak, aby lepiej spełniało ono potrzeby i wymagania pracodawców. Wspiera więc innowacje w edukacyjnym przygotowaniu zawodowym.

W jego ramach realizowane są następujące projekty pilotażowe:

- projekty dla poprawy jakości kształcenia;
- wymiany i staże – łączące teorię z praktyką i doskonaleniem znajomości języka obcego;
- badania i analizy – dotyczą dofinansowania projektów badawczych (Por. *Polityka...*, tamże: 3–4).

Beneficjentami programu mogą być praktykanci i osoby uczące się w szkołach średnich, poszukujący pracy, nauczyciele, szkoleniowcy (i inni) oraz organizacje zaangażowane w szkolenie i doskonalenie zawodowe (patrz: <http://ec.europa.eu> i <http://leonardo.org.pl>, dostęp dnia 30.03.2013 r.).

Grundtvig – języki i technologie informacyjne i komunikacyjne w edukacji

Program przeznaczony jest dla osób dorosłych i ma na celu podnoszenie poziomu ich wiedzy, umiejętności i kompetencji. Program obejmuje wszystkie poziomy i sektory edukacji oraz wszystkie formy kształcenia: formalne, pozaformalne i nie-

formalne. W ramach programu tworzone są wielostronne projekty pozwalające łączyć wiedzę i doświadczenie na rzecz osiągnięcia innowacyjnych rezultatów w pracy zawodowej (patrz: <http://grundtvig.org.pl>, dostęp dnia 30.03.2013 r.).

Program Jean Monnet

Program ten zajmuje się głównie kwestiami związanymi z integracją europejską. Stymuluje dążenia do doskonalenia metod i form w nauczaniu, badaniach i debatach w zakresie studiów nad integracją europejską w szkołach wyższych na terenie UE i poza nią. Główne zadanie to poszerzanie wiedzy w tym zakresie (patrz: <http://eacea.ec.europa.eu>, dostęp dnia 30.03.2013 r.).

Podsumowanie

Obecne przemiany cywilizacyjne, kulturowe, gospodarcze, społeczne itp. wymagają nowego podejścia (i realizacji) w edukacji szkolnej i pozaszkolnej. Unijne programy edukacyjne mają na celu przygotowanie młodzieży do współuczestnictwa w dokonujących się przeobrażeniach społeczno-gospodarczych. Celem programów jest więc odpowiednie zaspokojenie potrzeb rynku pracy w innowacyjnych i mobilnych pracobiorców. Każdy z krótko opisanych programów posiada własną witrynę, z której można się dowiedzieć, gdzie składać wnioski o dotacje, jakie wymagania należy spełnić, co oferuje dany program itp.

Summary

EU development of innovation educational programs in the economy and the labour market

In the article the author discussed one of the key factors affecting the growth of innovation in management and operation of businesses namely education. Both knowledge society and the role of the European Union were characterized in this respect. The author described programmes developed by the EU in order to improve systematically people's knowledge related to their qualifications and managing economy, namely Lifelong Learning Programme and its concrete expression in the form of Comenius, Erasmus, Leonardo da Vinci and Grundtvig.

Keywords: the European Union, educational programmes, innovation, economy, labour market

Bibliografia

- Armstrong M. (2000), *Zarządzanie zasobami ludzkimi*, Kraków.
- Grzybowski P. (2007), *Edukacja europejska – od wielokulturowości ku międzykulturowości*, Kraków.
- <http://comenius.org.pl>, dostęp dnia 30.03.2013 r.
- <http://eacea.ec.europa.eu>, dostęp dnia 30.03.2013 r.
- <http://ec.europa.eu>, dostęp dnia 30.03.2013 r.).
- <http://europa.eu>, dostęp dnia 30.03.2013 r.
- <http://grundtvig.org.pl>, dostęp dnia 30.03.2013 r.).
- <http://leonardo.org.pl>, dostęp dnia 30.03.2013 r.).
- Kość J. (2009), *Europeizacja polskiej oświaty realizowana poprzez urzeczywistnianie europejskiego wymiaru edukacji*, Poznań.
- Maziarski J., Zawisłański S. (2003), *Polska w Unii Europejskiej od A do Z*, Warszawa.
- Mazińska M. (2004), *Polityka edukacyjna Unii Europejskiej*, Warszawa.
- Pierścionek Z. (1996), *Strategie rozwoju firm*, Warszawa.
- Rabczuk W. (2007), *Europejskie spektrum edukacji – program Erasmus*, [w:] S. Szczurowska, M. Łopaciński (red.), *Europejski wymiar edukacji w świetle projektu* (red.), Warszawa.
- Redło M.J. (2003), *Wyzwanie konkurencyjności. Strategia Lizbońska w poszerzonej Unii Europejskiej*, Warszawa.
- UKiE (2003), *Polityka edukacyjna i programy edukacyjne w Unii Europejskiej*, Warszawa.
- www.erasmus.org.pl, dostęp dnia 30.03.2013 r.